

1. Přečti si následující text a na prázdná místa doplň nabízená slova.

V roce **1933** se v Německu dostala k moci národně socialistická strana v čele s **Adolfem Hitlerem**, mocným a nelítostným diktátorem. Za vlády **nacistů** byli Židé obviňováni z porážky Německa v první světové válce a z hroživých hospodářských problémů země.

V březnu 1938 Německo obsadilo sousední Rakousko. Itálie, Maďarsko a Rumunsko se postavily na stranu nacistů. V září 1938 byla Hitlerovi v rámci tzv. **Mnichovské dohody** s Velkou Británií, Francií a Itálií předána část **Československa**. Během šesti měsíců se většina tohoto území ocitla pod nacistickou nadvládou.

Dne 1. září 1939 Německo napadlo **Polsko** a začala **druhá světová válka**, pronásledování **Židů** se rozšířilo téměř po celé Evropě. Byli utiskováni stále dalšími předpisy a nařízeními. Přicházeli o práci, byly jim zabavovány domy a majetek. Byli posíláni do táborů a využíváni jako otrocká pracovní síla, hladověli nebo byli jednoduše zavražděni.

Proti Německu a jeho stoupencům stáli **Spojenci** – Velká Británie, Kanada, Austrálie, Nový Zéland a později USA a Sovětský svaz. Válku vyhráli, ale do porážky Německa v květnu **1945** bylo zavražděno nejméně šest milionů Židů a mnoho dalších nevinných lidí.

2. Židé se v průběhu války dostávali do stále větších represí a izolace. Zakroužkuj ty z následujících činností, které Židé v posledních letech války (kdy byly represe největší) nemohli vůbec vykonávat.

Chodit ven po setmění

Stavět sněhuláky

Vařit luštěniny

Chodit do kina/divadla

Chodit do parku

Jezdit tramvají

Vykonávat své povolání – mohli vykonávat jen některá povolání a pouze omezeně

Venčit psy

Hrát si na schovávanou

Chodit do školy

Zavazovat si tkaničky

Číst knížky

Chodit na koupaliště

Chodit na poštu → mohli pouze v určité hodiny

Chodit do obchodu → mohli pouze v určité hodiny

3. Židé se za války museli dokonce i označovat tak, aby je kdokoli mohl poznat. Museli nosit Davidovu hvězdu. Víš, co to je a jak vypadá?

» *Namaluj ji.*

» *Jaký byl nápis na hvězdě a co znamenal? „Jude“ je německé označení pro Žida.*

» *Jakou mělo znamení barvu a proč byla zrovna taková?*

Židé byli žlutou barvou označováni už od středověku a velmi pravděpodobně její barva navazovala na to, že je hvězda na obloze skutečně žlutá. Barevné rozlišení se pak přeneslo i např. do koncentračních táborů, kde se jednotlivé kategorie vězňů od sebe odlišovaly právě barvou (růžovou se označovali homosexuálové, modrou političtí vězni atd.)

» *Kde hvězdu Židé nosili?*

Museli ji mít připevněnu viditelně na svrchním oděvu (např. na kabátě) na prsou, nesměli si ji ničím zakrývat (klopou kabátu, šátkem atd.). Zakrytí hvězdy stejně jako její odpárání, či nenošení bylo samo o sobě trestným činem, za který mohl být každý Žid tvrdě potrestán, nebo dokonce zabit.

4. Znáte něco podobného i v naší době, kdy někdo někoho odsuzuje jen za to, jaké má třeba vlasy, jakou barvu kůže, jaké nosí oblečení, nebo kdo jsou jeho rodiče?

» *Jak se takovému odsuzování říká?*

Rasismus je teorie (politická ideologie), která lidi kategorizuje na základě rasového klíče. Snaží se legitimizovat nerovnost ve společnosti podle biologických, tzv. rasových, rozdílů mezi lidmi (podle barvy kůže, barvy vlasů atd.).

Vedle rasizmu můžeme mluvit ještě o xenofobii, která je popisována jako strach z čehokoli nového a neznámého a odsuzování těchto věcí jako škodlivých, špatných, neprospěšných, hloupých.

5. Mnoho lidí se v té době rozhodlo z Německa a jím okupovaných míst uprchnout. Odcházeli do jiných zemí Evropy nebo třeba až do Ameriky. Stali se z nich uprchlíci, kteří museli doma zanechat spoustu věcí, přátel a někdy i rodinných příslušníků, se kterými už se mnohdy nikdy neshledali.

» *Napadly by tě i některé jiné politické události v různých dobách, které donutily lidi takto utíkat z jejich domovů.*

Ve střední Evropě mezi ty nejznámější patří např. válečný konflikt na Ukrajině (od roku 2022), anexe Krymu ruskými vojsky (v roce 2014), válka v zemích bývalé Jugoslávie (v 90. letech minulého století), období normalizace (v 70 a 80. letech minulého století), okupace naší země sovětskými vojsky po Pražském jaru v roce 1968.

6. Židé byli často nuceni si ve velmi krátké době sbalit nejnnutnější věci na cestu, i když ani nevěděli, kam vlastně jedou, jak dlouho tam pojedou a co tam budou dělat. Napiš si deset věcí, které si s sebou na takovou cestu nabalíš ty.

» *Nedařilo se ti vejít se jen do deseti věcí? A teď si představ, že si ze svého seznamu musíš vybrat pouze pět věcí. Zkus je podtrhnout. To by byly ty, které si opravdu nakonec můžeš vzít.*

» *Přemýšlej o tom, proč si bereš zrovna tyhle věci a k čemu by ti na cestě byly.*

7. Z dnešního pohledu si lidé tenkrát vlastně balili tzv. evakuační zavazadlo.

» *Víš, co by mělo takové zavazadlo dnes obsahovat? Tyto věci na obrázku zakroužkuj.*

» *Chybí ti tam nějaké? Dopiš je! –*

Evakuační zavazadlo by mělo obsahovat:

- Základní trvanlivé potraviny, nejlépe v konzervách, dobře zabalený chleba, pitnou vodu.
- Předměty denní potřeby, jídelní misku a příbor
- Osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy a cennosti
- Přenosné rádio s rezervními bateriemi
- Toaletní a hygienické potřeby
- Léky
- Svítilnu
- Náhradní prádlo, oděv, obuv, pláštěnku, spací pytel nebo přikrývku
- Kapesní nůž, zápalky, šití

Některé ilustrace na pracovním listě jsou dobře míněny, ale je zde vyobrazena „špatná varianta“ (viz např. dámské společenské boty, syrové kuře atd.). Bylo by dobré si s dětmi promluvit o tom, že nejde jen o výběr věcí samotných, ale také o výběr vhodných věcí. Jde tedy o konkrétní předměty, nikoli obecné kategorie (např. konkrétní jídlo, nikoli o jídlo samotné).

8. Lidé, kteří byli v té době vládě z nejrůznějších důvodů nepohodlní, mezi nimiž bylo i velké množství Židů, byli shromažďováni na určitých místech, kde museli těžce pracovat, trpěli hladem, neměli pořádné oblečení, bydlelo jich mnoho na jednom místě a nemohli prakticky nic vlastnit. Taková místa ale neznáme jen z druhé světové války, ale existovala i v Sovětském svazu a v určité době i u nás.

» *Víš, jak se takovým místům říkalo?*

Tábory nucených prací (pracovní tábory) shromažďovali lidi, kteří zde byli drženi za účelem tvrdé práce jako formy trestu za nějaký přestupek, porušení zákona, trestný čin. Tyto tábory sloužili ve své době jako zdroj levné pracovní síly a známe je i z Československa především z 50. let minulého století. Vězňové zde byli nasazováni na tvrdou práci, často hraničící s jejich osobní bezpečností a se zdravím, pracovali velmi tvrdě v podmínkách a na místech, kde nikdo jiný dobrovolně pracovat nechtěl (např. v uranových dolech atd.).

Sběrné tábory sloužili ke „sbírání“ lidí, tedy jejich shromažďování a tento termín se používá především pro tábory, kam byli internováni Němci po druhé světové válce ve 40. letech 20. století před jejich odsunem za hranice naší tehdejší republiky.

Koncentrační tábory (koncentráky, lágry) je označení míst, kam byli internováni lidé bez řádného soudu nebo jiného právního důvodu a jako termín jej známe už z 19. století. Později byly jako „koncentrační tábory“ označeny především tábory, v nichž německý nacistický režim shromažďoval, vykořisťoval, mučil a zabíjel své skutečné nebo údajné nepřátele.

9. Gábi se musela před nacisty schovat.

» *Napadá tě, kam nebo ke komu se (doma) schovat, aby tě nikdo nenašel?*

10. Jednání, které nacisté na Židech uplatňovali, bychom mohli dnes nazvat novodobým slovem „šikana“ nebo „ostrakizace“. Zatímco my ale šikanu a ostrakizování odsuzujeme, nacistické jednání bylo bohužel státem podporované a vyžadované. Nebyl tedy proti němu žádný způsob, jak se mu oficiálně a právní cestou bránit.

Za pomoc Židům a jejich ukrývání hrozily ostatním lidem velké tresty. Přesto se Židům pomoci někteří lidé pokoušeli, ať už jako jednotlivci, nebo jako organizované skupiny. Chtělo to ale velkou statečnost!

» *Už se ti někdy v životě povedlo se někoho zastat? Jaké byly tvé pocity?*

